

УДК 378:373.3.091.12.011.3

В. В. Колосовська

Білоцерківський національний аграрний університет, Біла Церква

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У СПОРТИВНО-МАСОВІЙ РОБОТІ З УЧНЯМИ

Робота присвячена особливостям визначення рівня сформованості професійно орієнтованих умінь і навичок майбутніх учителів початкових класів до реалізації особистісно-орієнтованого підходу у спортивно-масовій роботі з учнями. Аналізуються результати педагогічного експерименту, організованого і проведеного серед студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації. Актуальність дослідження полягає в тому, що в реаліях сучасної вищої школи одним із головних завдань є формування професійно орієнтованих умінь у майбутніх учителів початкових класів. Висвітлено динаміку даних рівня сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм студентів експериментальної та контрольної груп. Продемонстровані результати педагогічного експерименту вказують на значні позитивні зміни рівнів сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм студентів експериментальної групи, що, в свою чергу, пояснюється впровадженням у навчально-виховний процес підготовки активних методів навчання, спрямованих на розвиток творчого потенціалу майбутніх учителів початкових класів, використанням проблемного методу, методів опрацювання дискусійних питань, ділових ігор, проведенням розроблених сценаріїв спортивно-масових заходів.

Ключові слова: професійно орієнтовані уміння, майбутні учителі.

В. В. Колосовская

Белоцерковский национальный аграрный университет, Белая Церковь.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ УРОВНЯ СФОРМИРОВАННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННЫХ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К РЕАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ПОДХОДА В СПОРТИВНО-МАССОВОЙ РАБОТЕ С УЧЕНИКАМИ

Робота посвящена особенностям определения уровня сформированности профессионально ориентированных умений и навыков будущих учителей начальных классов к реализации личностно-ориентированного подхода в спортивно-массовой работе с учениками. Анализируются результаты педагогического эксперимента, организованного и проведенного среди студентов высших учебных заведений I-II уровней аккредитации. Актуальность исследования заключается в том, что в соответствии с реалиями современной высшей школы одним из главных заданий является формирование профессионально ориентированных умений у будущих учителей начальных классов. Отражена динамика данных уровня сформированности готовности по профессионально направленному критерию студентов экспериментальной и контрольной групп. Продемонстрированные результаты педагогического эксперимента указывают на значительные позитивные изменения уровней сформированности готовности по профессионально направленному критерию студентов экспериментальной группы, что объясняется внедрением в учебно-воспитательный процесс подготовки активных методов учебы, направленных на развитие творческого потенциала будущих учителей начальных классов, использованием проблемного метода, методов проработки дискуссионных вопросов, деловых игр, проведением разработанных сценариев спортивно-массовых мероприятий.

Ключевые слова: профессионально ориентированные умения, будущие учителя.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. У реаліях сучасної вищої школи одним із головних завдань є формування професійно орієнтованих умінь та навичок у майбутніх учителів початкових класів. Разом із цим, безперечно, все більшої важливості набуває спрямування зусиль на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу в освітніх навчальних закладах.

Е. А. Маркушевська, досліджуючи питання підготовки майбутніх учителів початкових класів до особистісно-орієнтованої педагогічної діяльності, звертає увагу на те, що проблеми педагогічної теорії і практики зумовлені наступними об'єктивними протиріччями: протиріччя між існуючою в теорії орієнтацією на особистість і сучасною практикою навчання, в якій слабо представлені особистісні аспекти суб'єктів освітнього процесу; протиріччя між вимогами до особистості та діяльності учителя і фактичним рівнем готовності випускників педагогічних навчальних закладів до виконання нових функцій [1].

Якщо розглядати дане питання у контексті реалізації особистісно-орієнтованого підходу в спортивно-масовій роботі з учнями початкових класів, то, насамперед, необхідним є врахування індивідуальних фізичних і психологічних особливостей дитини, врахування інтересів молодшого школяра щодо розвитку фізичної підготовленості, розкриття особистісних здібностей. Такі вимоги передбачають оволодіння студентами належними професійно орієнтованими знаннями, уміннями та навичками. При цьому надзвичайно важливим є неодмінне визначення рівня їх сформованості.

У дослідженні В. К. Валієвої уміння організувати і проводити фізкультурно-оздоровчу і спортивно-масову роботу розглядається як сукупність засвоєних випускниками педагогічного вищого навчального закладу дій, які дозволяють оптимально здійснювати педагогічну діяльність з фізичного виховання школярів протягом навчального дня в позаурочний час (для ефективного забезпечення здоров'язбереження засобами фізичної культури шляхом підвищення рухової активності школярів, а також впровадження різноманітних форм фізичного виховання в їх повсякденний побут) [2].

І. В. Дрозд вважає, що «підготовка вчителів початкових класів до оздоровчо-спортивної роботи ставить за мету вироблення навичок організації оздоровчо-спортивної роботи та роботи по залученню у спортивні гуртки та секції дітей на самому початковому етапі навчання у школі» [3].

Л. О. Петухова наголошує, що майбутній учитель початкових класів повинен володіти «навичками набуття інформації, культури мовлення, адекватного сприйняття дійсності, реалізації процесу навчання та виховання, формувати основи світогляду, використовувати теоретичні знання на практиці, встановлення контакту з класом, кожним учнем, планувати професійну діяльність, володіти методологією досліджень» [4].

Як вказує О. С. Маляренко, «майбутні вчителі початкових класів повинні орієнтуватися не лише в типових педагогічних ситуаціях, а й уміти організувати навчальну діяльність молодших школярів в умовах варіативності педагогічних ситуацій, які постійно виникають і потребують розв'язання» [5].

Ряд науковців, розглядаючи питання організації і проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходів з учнями, виділяють наступні групи умінь: аналітичні, конструктивні, творчі, організаторські, комунікативні (В. К. Валієва); комунікативні, організаційні, проєктувальні, рефлексивні (Б. А. Максимчук); гностичні, конструктивні, комунікативні, організаторські, рухові (Н. М. Мацкевич).

Проведений аналіз наукових джерел свідчить, що проблема формування професійно орієнтованих умінь і навичок у майбутніх учителів початкових класів до реалізації особистісно-орієнтованого підходу у спортивно-масовій роботі учнями є на сьогодні надзвичайно актуальною.

Мета роботи: проаналізувати результати педагогічного експерименту щодо визначення рівня сформованості професійно орієнтованих умінь і навичок майбутніх учителів початкових класів до реалізації особистісно-орієнтованого підходу у спортивно-масовій роботі з учнями.

МАТЕРІАЛИ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. У нашому дослідженні ступінь сформованості конструктивних, комунікативних, організаторських умінь і навичок у майбутніх учителів початкових класів, що забезпечують суб'єкт-суб'єктивну взаємодію з кожною дитиною і колективом у процесі реалізації особистісно-орієнтованого підходу у спортивно-масовій роботі з учнями, визначалась за професійно спрямованим критерієм та відповідними рівнями (високий, середній та низький). Низький рівень за професійно спрямованим критерієм характеризується недостатньо розвинутими конструктивними, комунікативними, організаторськими вміннями та навичками, необхідними для забезпечення суб'єкт-суб'єктивної взаємодії з кожною дитиною і колективом. Середній рівень за професійно спрямованим критерієм характеризується достатньо розвинутими конструктивними, комунікативними, організаторськими вміннями та навичками, необхідними для забезпечення суб'єкт-суб'єктивної взаємодії з кожною дитиною і колективом. Високий рівень за професійно спрямованим критерієм характеризується сформованими конструктивними, комунікативними, організаторськими вміннями та навичками, необхідними для забезпечення суб'єкт-суб'єктивної взаємодії з кожною дитиною і колективом.

Для оцінки за професійно спрямованим критерієм нами використовувалася методика «Оцінка професійної спрямованості особистості вчителя», запропонована психологом Т. Проскурою. Студент повинен був відповісти на твердження опитувальника «Оцінка професійної спрямованості особистості вчителя». При відповіді на запитання потрібно було обрати один із варіантів, який студенти вважали типовим для власної особистості. Аналіз відповідей проводився за двома сукупностями. Відповіді, співпадаючі за кодом, підсумовуються (по 1 балу за кожен таку відповідь).

Код: відповіді «так» на сукупність питань 1 склали твердження – 1б, 2а, 3а, 4а, 5а, 6б, 7а, 8а, 9а, 10а, 11б, 12а, 13а, 14а, 15а, 16а, 17а, 18а, 19а, 20б, 21а, 22б, 23а, 24а, 25а, 26а, 27б, 28а, 29б, 30а, 31а, 32б, 33а, 34а, 35а, 36а, 37б, 38б, 39а, 40б, 41а, 42а, 43а, 44а, 45б, 46б, 47а, 48а, 49а, 50а, в яких виражається сформованість умінь та навичок професійної спрямованості.

Код: відповіді «так» на сукупність питань 2 склали твердження – 1б, 6б, 11б, 21а, 26а, 31а, 36а, 41а, 46б, 47а, в яких виражається сформованість комунікативного типу спрямованості до реалізації особистісно-орієнтованого підходу у спортивно-масовій роботі з учнями.

За сукупністю питань 1:

- сума балів 50–48 свідчить про високий рівень сформованості умінь та навичок професійної спрямованості,
- сума балів 47–26 – про середній рівень сформованості умінь та навичок професійної спрямованості,
- сума балів менше 26 – про низький рівень сформованості умінь та навичок професійної спрямованості.

За сукупністю питань 2 сума:

- балів 10–9 свідчить про високий рівень сформованості умінь та навичок комунікативної спрямованості,
- сума балів 8–5 – про середній рівень сформованості умінь та навичок комунікативної спрямованості, сума балів менше 5 – про низький рівень сформованості умінь та навичок комунікативної спрямованості.

Таблиця 1 – Результати оцінювання рівнів сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм майбутніх учителів початкових класів, які входили до контрольної та експериментальної груп

Групи	Вихідні дані, бали	Кінцеві дані, бали
КГ, n=77	27,83 ± 1,05	31,03 ± 1,22
ЕГ, n=84	29,76 ± 1,12	36,86 ± 1,65*
t	1,17	2,87

Примітка: * – $p < 0,05$ порівняно з вихідними даними

Охарактеризуємо результати оцінювання рівнів сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм майбутніх учителів початкових класів, які входили до контрольної та експериментальної груп (табл. 1).

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що спостерігається достовірна різниця між кінцевими даними, які характеризують сформованість готовності за професійно спрямованим критерієм студентів контрольної групи (відповідно 31,03 ± 1,22 балів) і кінцевими даними, які характеризують сформованість готовності за професійно спрямованим критерієм студентів експериментальної групи (відповідно 36,86 ± 1,65* балів) при $p < 0,05$.

Таблиця 2 – Рівні сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм майбутніх учителів початкових класів, які входили до контрольної та експериментальної груп

Групи	Рівень					
	високий		середній		низький	
	вихідні дані, %	кінцеві дані, %	вихідні дані, %	кінцеві дані, %	вихідні дані, %	кінцеві дані, %
КГ, n=77	5,84	8,44	22,08	25,97	72,08	65,58
Динаміка даних у КГ	2,60		3,9		6,49	
ЕГ, n=84	9,52	20,24	24,40	32,74	66,07	47,02
Динаміка даних в ЕГ	10,71		8,33		19,05	

Наприкінці результати, які відображені у табл. 2, показали, що на початку педагогічного експерименту кількість студентів з високим рівнем сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм складала:

- в контрольній групі – 5,84 %;
- в експериментальній групі – 9,52 %.

Кількість студентів з середнім рівнем сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм складала:

- в контрольній групі – 22,08 %;
- в експериментальній групі – 24,40 %.

Кількість студентів з низьким рівнем сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм складала:

- в контрольній групі – 72,08 %;
- в експериментальній групі – 66,07 %.

У кінці педагогічного експерименту ми отримали такі дані: кількість студентів з високим рівнем сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм складала в контрольній групі – 8,44 %, в експериментальній групі – 20,24 %; кількість студентів з

середнім рівнем сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм складала в контрольній групі – 25,97 %, в експериментальній групі – 32,74 %; кількість студентів з низьким рівнем сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм складала в контрольній групі – 65,58 %, в експериментальній групі – 47,02 % (рис. 1).

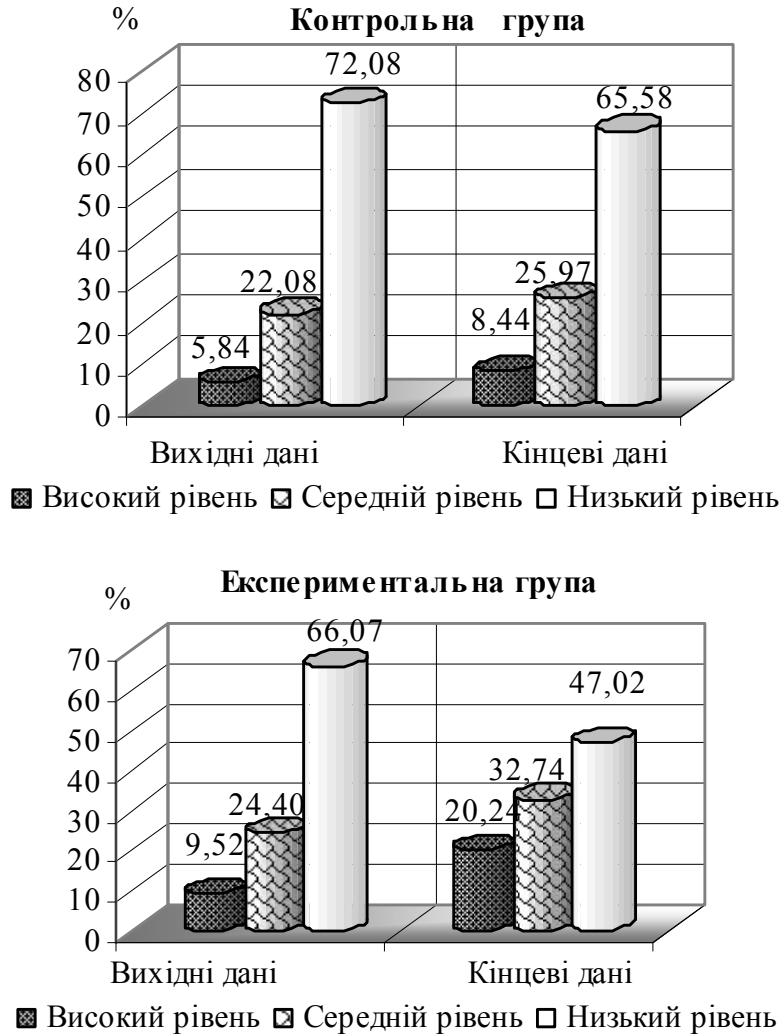

Рисунок 1 – Динаміка рівнів сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм майбутніх учителів початкових класів, які входили до контрольної та експериментальної груп, %

Згідно динаміки даних рівнів сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм відбулися значні позитивні зміни рівнів сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм студентів експериментальної групи. І якщо в контрольній групі кількість студентів з високим рівнем сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм збільшилася на 2,6 %, то в експериментальній групі кількість студентів з високим рівнем сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм збільшилася на 10,71 %. При цьому в контрольній групі кількість студентів з середнім рівнем сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм збільшилася на 3,9 %, у той час як в експериментальній групі на 8,33 %. Також у контрольній групі кількість студентів з низьким рівнем сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм зменшилася на

6,49 %, а в експериментальній групі кількість студентів з низьким рівнем сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм зменшилася на 19,05 %.

ВИСНОВКИ. Отже, отримані результати продемонстрували більш виразні зміни рівнів сформованості готовності за професійно спрямованим критерієм студентів, які входили до експериментальної групи, що пояснюється впровадженням у навчально-виховний процес підготовки активних методів навчання, спрямованих на розвиток творчого потенціалу майбутніх учителів початкових класів, використанням проблемного методу, методів опрацювання дискусійних питань, ділових ігор, проведенням розроблених сценаріїв спортивно-масових заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Маркушевская Е. А. Подготовка будущих учителей начальных классов личностно ориентированной педагогической деятельности в условиях среднего профессионального образовательного учреждения / Е. А. Маркушевская // Педагогические науки. – 2007. – № 2. – С. 105–106.

2. Валиева В. К. Формирование готовности студентов педвузов к физкультурно-оздоровительной и спортивно-массовой работе в общеобразовательной школе : дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Валентина Кузьминична Валиева. – Чебоксары, 2006. – 245 с.

3. Дрозд І. В. Аспекти підготовки вчителів початкових класів до оздоровчо-спортивної роботи з молодшими школярами / І. В. Дрозд // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків : ХДАДМ, 2009. – № 8. – С. 52–54.

4. Петухова Л. Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх вчителів початкових класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. Є. Петухова. – О., 2009. – 41 с.

5. Маляренко О. С. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкових класів до розв'язання дидактико-методичних задач : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. С. Маляренко. – Л., 2010. – 20 с.

V. Kolosovska

Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva

DETERMINING LEVELS OF FORMATION OF PROFESSIONALLY-ORIENTED SKILLS FOR FUTURE TEACHERS IN PRIMARY SCHOOL TO REALIZATION OF PERSONAL-ORIENTED APPROACH IN SPORTS MASS WORK WITH PUPILS

The article is devoted to determination of levels of professionally oriented skills of future primary school teachers to implement personal-oriented approach to sports-mass work with pupils. The results of pedagogical experiment are analyzed, organized and conducted among university students of I and II levels of accreditation. The relevance of the study is that, according to the realities of modern high school one of the main objectives is to develop professionally oriented skills of future primary school teachers. Efforts for implementing personal-oriented approach to sports-mass work with primary school pupils takes into consideration individual physical and psychological characteristics of the child, interests, physical training, disclosure of personal abilities of primary school pupil. The research shows degree of formation, communicative and organizational skills of future teachers, providing subject-subjective interaction with each child and staff in the process of personal-oriented approach to sports-mass work with primary school pupils, determined by professional criteria and corresponding levels (high, medium and low). Low level of professionally directed criterion is characterized by insufficient constructive, communicative,

organizational skills and the skills needed to provide subject-subjective interaction with each child individually and the staff in general. Intermediate professionally directed criterion is characterized by the advanced constructive, communicative, organizational skills and the skills to provide subject-subjective interaction with each child and the staff. The high level of professionally directed criterion is characterized by formed constructive, communicative, organizational skills and the skills to provide subject-subjective interaction with each child and the staff. Method of "Assessment of professional orientation of the teacher's personality" was used to assess the level of professional orientation. The dynamic data of formation of readiness for professional directional criterion of the experimental and control groups are highlighted. Demonstrated teaching experiment results indicate significant positive changes of levels of readiness by professional directed criterion of the experimental group, due to the introduction in the educational process of preparation active teaching methods aimed at developing the creative potential of primary school teachers, using problem-based method, methods of the processing discussion issues, business games, carrying the developed scenarios of sporting events.

Keywords: professionally oriented skills, future teachers.

REFERENCES

1. Markushevskaya, E.A. (2007) *Podgotovka budushchikh uchiteley nachal'nykh klassov lichnostno orientirovannoy pedagogicheskoy deyatel'nosti v usloviyakh srednego professional'nogo obrazovatel'nogo uchrezhdeniya*, *Pedagogicheskie nauki*, no. 2, pp. 105-106. [in Russian]
2. Valieva, V.K. (2006) *Formirovanie gotovnosti studentov pedvuzov k fizkul'turno-ozdorovitel'noy i sportivno-massovoy rabote v obshcheobrazovatel'noy shkole*, Dissertation of Cand. Sci. (Ed.), Cheboksary Institute of Economics and Management (Branch of Saint Petersburg State Polytechnic University), Cheboksary, Russia. [in Russian]
3. Drozd, I.V. (2009) "Aspects of preparation of teachers of initial classes to health-sporting work with junior schoolboys", *Pedahohika, psykholohiya ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu* [Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports], no. 8, pp. 52-54. [in Ukrainian]
4. Petukhova, L.Ie. (2009) "Theoretic and Methods Bases for Development of Information Competences of Future Elementary School Teachers", Abstract of Cand. Sci. (Ed.) dissertation, 30.06.2009, South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky, Odessa, Ukraine. [in Ukrainian]
5. Maliarenko, O.S. (2010) "Professional training of intending primary school teacher to decide didactic and methodical tasks", Abstract of Cand. Sci. (Ed.) dissertation, 22.06.2010, Luhansk Taras Shevchenko National University, Luhansk, Ukraine. [in Ukrainian]

Колосовська Владлена Володимирівна,
канд. пед. н.,
старший викладач кафедри «Фізичного
виховання»,
Білоцерківський національний аграрний
університет,
вул. Франка 68, кв.1, м. Біла Церква
Київської обл., Україна, 09100.
Тел. +38(067)9394650.
E-mail: vlada-k74@ukr.net

Kolosovska Vladlena Volodymyrivna,
Cand.Sc. (Ed.),
Senior Lecturer of Physical Education
Department,
Bila Tserkva National Agrarian University,
vul. Franka 68, kv. 1, Bila Tserkva,
Kyiv Region, Ukraine, 09100.
Tel. +38(067)9394650.
E-mail: vlada-k74@ukr.net

Стаття надійшла 14.12.2014